

Voor de eigenaar of erfpachter van een bedrijventerrein waar een geval van ernstige verontreiniging is ontstaan geldt sinds 1 januari 2006 een saneringsplicht, indien is vastgesteld dat spoedige sanering noodzakelijk is. Deze saneringsplicht is terug te vinden in artikel 55b van de Wet bodembescherming (hierna: "Wbb"). Als tegemoetkoming voor deze saneringsplicht is – na uitgebreid overleg tussen overheid en bedrijfsleven – een subsidieregeling bedacht, die in de praktijk (en hierna) "de Bedrijvenregeling" wordt genoemd. In feite bestaat de Bedrijvenregeling uit het Besluit financiële bepalingen bodemsanering (hierna: "het Besluit") en de Regeling financiële bepalingen bodemsanering. Door middel van het Wijzigingsbesluit financiële bepalingen bodemsanering ondergaat de Bedrijvenregeling¹ (hierna: "het Wijzigingsbesluit") per 1 juli a.s. de nodige wijzigingen. De belangrijkste wijzigingen bespreken wij hieronder.

Wijzigingsbesluit financiële bepalingen bodemsanering

Gerrit van der Veen en Joost Hoekstra

Trefwoorden:

- Sanering van bedrijventerreinen
- Subsidie
- Wet bodembescherming
- Besluit financiële bepalingen bodemsanering

Prof. Mr G.A. van der Veen (rechts) is als advocaat verbonden aan AKD in Rotterdam en als bijzonder hoogleraar Milieurecht aan de Rijksuniversiteit Groningen. Mr J.J. Hoekstra (links) is advocaat bij Straatman Koster Advocaten in Rotterdam. Zij zijn onder meer werkzaam op het gebied van bodemverontreiniging (e-mail: gvanderveen@akd.nl en j.hoekstra@straatmankoster.nl).

DE BEDRIJVENREGELING

De Bedrijvenregeling is een soort cofinanciering voor de sanering van in gebruik zijnde en blijvende bedrijventerreinen. Veel bedrijven bleken alleen bereid te zijn tot sanering over te gaan om een andere redenen dan het milieubelang, bijvoorbeeld voor het verkrijgen van een (bouw)omgevingsver-

gunning. Daarom is een regeling bedacht die bedrijven in bepaalde gevallen aanspraak geeft op een vergoeding. Als tegenprestatie zou het bedrijfsleven akkoord gaan met een in de wet op te nemen saneringsplicht, ook voor eigenaren die geen aanspraak kunnen maken op subsidie. De Bedrijvenregeling is aldus het resultaat van onderhandelingen tussen onder andere het (toenmalige) Ministerie van VROM en vertegenwoordigers van het bedrijfsleven. De tussen de betrokken partijen gemaakte afspraken zijn vastgelegd in het Convenant bodemsanering in gebruik zijnde en blijvende bedrijventerreinen van 11 juni 2001.

SANERINGSPLICHT

Zoals in de inleiding hierboven aangegeven, geldt voor de eigenaar of erfpachter van een bedrijventerrein waar een geval van ernstige verontreiniging is ontstaan een saneringsplicht, indien is vastgesteld dat spoedige sanering noodzakelijk is.² Niet vereist is dat deze eigenaar of erfpachter ook zelf (mede) veroorzaker is. De Wbb heeft op deze manier een directe saneringsplicht op basis van de wet introduceert. Voor deze saneringsplicht is géén afzonderlijke beschikking (of bevel) van het bevoegd gezag (doorgaans: gedeputeerde staten / de provincie) nodig. Er moet wél door het bevoegd gezag in een beschikking vastgesteld zijn dat spoedige sanering noodzakelijk is. Spoedige sanering is – in de woorden van artikel 37 Wbb – noodzakelijk, indien 1) het huidige danwel voorgenomen gebruik van de bodem of 2) de mogelijke verspreiding van de verontreiniging leidt tot onaanvaardbare risico's voor mens, plant of dier. De eigenaar of erfpachter is niet alleen verplicht tot saneren, maar dient ook tijdelijke

beveiligingsmaatregelen te nemen (zie artikel 37 lid 3 Wbb) en beheersmaatregelen te nemen (zie artikel 37 lid 4 Wbb). Het bevoegd gezag kan een eigenaar of erfpachter door middel van bestuursdwang of een last onder dwangsom aan de voormelde verplichtingen houden. Voor de goede orde: deze saneringsplicht geldt enkel voor gevallen van bodemverontreiniging van vóór de inwerkingtreding van de Wbb op 1 januari 1987.

ESSENTIE VAN DE BEDRIJVENREGELING

In het navolgende worden de hoofdlijnen van de Bedrijvenregeling weergegeven. De regeling geldt niet voor verontreiniging van na 1 januari 1987.

- De regeling geldt alleen voor ernstige verontreinigingen die spoedig dienen te worden gesaneerd, dan wel waarvoor de noodzaak tot sanering is ontstaan naar aanleiding van voorgenomen (bouw)activiteiten op het bedrijventerrein.
- De subsidie wordt alleen verstrekt voor het deel van de verontreiniging dat is veroorzaakt vóór 1 januari 1975.
- Eigenaren/erfpachters die het bedrijventerrein na 1 januari 1995 hebben verworven, kunnen geen beroep op de regeling doen.
- Een aanspraak op een bijdrage is met de eigendom of het erfpachtrecht overdraagbaar.

Over de hoogte van de bijdrage is in de Bedrijvenregeling het volgende geregeld:

- Indien de eigenaar of erfpachter directe of indirecte betrokkenheid heeft gehad bij de veroorzaking dan wel een duurzame rechtsbetrekking heeft ge-

had met de veroorzaker(s), komt hij in aanmerking voor een bijdrage van 30%, indien de verwerving van het zakelijk recht vóór 1 januari 1983 heeft plaatsgevonden. Indien na 1 januari 1983 is verworven, wordt 15% bijgedragen in de saneringskosten.

- Andere eigenaren of erfpachters komen voor een bijdrage van tussen de 15% en de 60% van de saneringskosten in aanmerking. De hoogte van de subsidie is afhankelijk van de datum van verwerving van het zakelijk recht. Bij verwerving vóór 1 januari 1983 wordt een bijdrage van 60% verleend, tenzij uit de verwervingsdocumenten (koopovereenkomst, leveringsakte e.d.) blijkt dat de verkrijger op de hoogte was van de verontreiniging. In dat geval krijgt hij 30%. Bij verwerving tussen 1 januari 1983.

Op 1 januari 1987 wordt een bijdrage van 30% verleend en bij een verwerving na de laatstgenoemde datum 15%.

BELANGRIJKSTE AANSTAANDE WIJZIGINGEN

De aanleiding voor de wijzigingen in het Besluit wordt gevormd door het Convenant bodem en ondergrond 2016-2020, en in het daarop aansluitende Convenant Bodem en Bedrijfsleven 2015. In het kader van het Convenant Bodem en Bedrijfsleven 2015 hebben de overheid en het bedrijfsleven zich – onder meer – gezamenlijk gecommitteerd aan het afronden van saneringsoperaties de aanpak van spoedoperaties op bedrijventerreinen en eenvoudigere regels voor de omvang met bodemkwaliteit. Tot de afspraken die zijn opgenomen in het Convenant Bodem en Bedrijfsleven 2015, behoort een herziening van de Bedrijvenregeling. Het doel hiervan is de mogelijkheden voor subsidieverlening meer af te stemmen op de uitgaven ten behoeve van de bodemsanering van bedrijventerreinen. Dit moet ertoe bijdragen dat er meer gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheid om subsidie aan te vragen, waardoor ook het aantal saneringen zal stijgen, aldus de Nota van Toelichting (p. 5) bij het Wijzigingsbesluit.

Om te bereiken dat met saneringen op korte termijn wordt aangevangen wordt in het Besluit een aantal termijnen opgenomen. Hierdoor zal de urgentie om tot saneren met een subsidie over te gaan worden verhoogd. Bedrijven zullen een keuze moeten maken om ofwel binnen deze termijnen tot sanering over te gaan en af te ronden met een bijdrage van de overheid, ofwel de sanering op eigen kosten op een later moment uit te voeren. De opgenomen termijnen be-

treffen verschillende stadia in het proces. Ten eerste is opgenomen dat een saneringsplan dan wel een BUS-melding³ uiterlijk 31 december 2023 moet worden ingediend. De tweede termijn betreft de vervaldatum van het Besluit, te weten 1 januari 2025. Om voor een subsidie in aanmerking te komen dient een subsidieaanvraag uiterlijk 31 december 2024 te zijn ingediend. Een andere termijn betreft de afronding van de sanering. In de verleningsbeschikking wordt opgenomen dat de sanering voor 1 januari 2030 dient te zijn afgerond. Vervolgens is een termijn opgenomen betreffende de datum voor het indienen van de subsidievaststelling. Deze dient voor 1 januari 2030 te zijn ingediend.⁴

De overige (belangrijke) wijzigingen die worden doorgevoerd betreffen:⁵

Betere afstemming op het nieuwe instrumentarium van de Wbb. In 2012 is de Wet bodembescherming uitgebreid met een regeling inzake de gebiedsgerichte aanpak van grondwaterverontreiniging. Bij de gebiedsgerichte aanpak zijn de individuele gevallen van verontreiniging niet langer het vertrekpunt. Vertrekpunt is het grondwater in het betreffende gebied. De gebiedsgerichte aanpak richt zich op het beheer van het gehele grondwatersysteem binnen het gebied, met alle bekende en (nog) onbekende verontreinigingen. Het gevolg hiervan is dat de afbakening van individuele gevallen van verontreiniging in het grondwater niet langer noodzakelijk is. De saneringsplichtige ingevolge de Wbb kan zijn verantwoordelijkheid voor de sanering tegen betaling van een afkoopsom overdragen aan de gebiedsbeheerder. Het Besluit voorzagt nog niet in de mogelijkheid om bij de subsidieverlening rekening te houden met een dergelijke overdracht. Daarin is nu voorzien. Het Besluit kent ook de overdracht van een sanering van de verontreiniging van een bedrijventerrein aan een coördinerend rechtspersoon. Voor de situatie dat een deel van de sanering wordt overgedragen is nu ook de mogelijkheid opgenomen om bij de subsidieaanvraag en de subsidieverlening en de subsidievaststelling hiermee rekening te houden.

Meer ruimte voor maatwerk en minder drempels in het proces voor het verkrijgen van subsidie. Dit betreft onder meer de mogelijkheid van het verstrekken van een voorschot. De vaststelling van de subsidie geschiedt na afronding van de sanering, maar eerder kan al een voorschot worden verstrekt. Voortaan is tweemaal een voorschot mogelijk (in plaats van eenmaal). Tevens biedt het Besluit de mogelijkheid om op verzoek

en aangegeven door de subsidieontvanger in de subsidiebeschikking op te nemen dat de sanering in aangegeven delen kan worden uitgevoerd en dat voor uitgevoerde delen na uitvoering van het deel een vaststelling kan worden gevraagd.

Als voorwaarde bij subsidieverlening gold tot dusverre dat het betrokken bedrijventerrein niet binnen vijf jaar nadat het bevoegd gezag heeft ingestemd met het evaluatieverslag, wordt benut voor of wordt vervreemd ten behoeve van een gevoeliger gebruik dan het gebruik als bedrijventerrein. Deze voorwaarde kon soms belemmerend werken. De verplichting om deze voorwaarde op te nemen in de subsidiebeschikking is komen te vervallen.

CONCLUSIE

Onder het motto “voor wat, hoort wat” heeft de overheid naast de saneringsplicht voor bedrijventerreinen de Bedrijvenregeling in het leven geroepen. De op grond daarvan te verkrijgen subsidies lijken onontbeerlijk om aan de nationale saneringsopgave te kunnen voldoen, althans het bedrijfsleven daarbij te helpen. Met de aanstaande wijzigingen van de Bedrijvenregeling die wij hierboven bespraken zijn de voorwaarden om subsidie te verkrijgen herijkt en op onderdelen verruimd. Denk bij dit laatste aan het vervallen van de voorwaarde dat het betrokken bedrijventerrein niet binnen vijf jaar nadat het bevoegd gezag heeft ingestemd met het evaluatieverslag, wordt benut voor of wordt vervreemd ten behoeve van een gevoeliger gebruik dan het gebruik als bedrijventerrein. De mogelijkheid van subsidie betekent nog niet dat deze in alle gevallen daadwerkelijk wordt verkregen. Voor het succesvol indienen van een subsidieaanvraag is goede afstemming nodig met het ministerie en is doorgaans maatwerk-advies geboden.

NOTEN

1. *Zie het Besluit van 10 maart 2017, houdende wijziging van het Besluit financiële bepalingen bodemsanering in verband met een vervaldatum en het bevorderen van een goede uitvoering, Stb. 2017, 145.*
2. *De verplichting geldt uitsluitend voor bedrijventerreinen.*
3. *BUS staat voor Besluit Uniforme Saneringen: een landelijke regeling voor eenvoudige, gelijksoortige saneringen die in een korte tijd afgerond kunnen worden.*
4. *Zie de Nota van Toelichting bij het Wijzigingsbesluit, p. 6.*
5. *Zie de Nota van Toelichting bij het Wijzigingsbesluit, p. 8-9.*